

*Дуброва Р. В.,  
ад'юнкту кафедри оперативно-розшукової діяльності  
Національної академії внутрішніх справ*

## ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ТА ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОВС УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

**Анотація.** Стаття присвячена таким проблемам взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів ОВС, як психологічне протиріччя, неосвіченість слідчого в аспектах оперативно-розшукової діяльності, удосконалення управлінської, організаторської та контролюючої діяльності.

**Ключові слова:** взаємодія, слідчий, оперативно-розшукова діяльність, негласні слідчі (розшукові) дії, розслідування злочину, законодавство України.

**Постановка завдання.** З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України проблема удосконалення взаємодії між органами досудового розслідування та оперативними підрозділами ОВС України набуває ще більшої актуальності, адже пов'язані з нею питання вимагають нового вирішення. Важливою складовою державної функції боротьби зі злочинністю і одним із головних завдань правоохоронних органів є розкриття та розслідування вчинених злочинів. Кількісно-якісні показники злочинності в Україні, згідно даних статистичної звітності МВС України за 2012–2014 рр. [1], свідчать, що діяльність зазначених органів у цьому напрямі не повною мірою відповідає сучасним вимогам та потребує суттєвого вдосконалення. Це стосується взаємодії слідчого та оперативних підрозділів ОВС під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, без якої в багатьох випадках вирішення завдань досудового розслідування стає неможливим. Суттєве значення взаємодії для розкриття злочинів обумовлено об'єктивно, оскільки здійснення тільки процесуальних заходів іноді буває малоефективним, у зв'язку з чим інтереси розслідування потребують застосування спеціальних сил, засобів та методів, властивих лише оперативним підрозділам.

Поєднання слідчих дій з оперативно-розшуковими заходами має важливе значення для розслідування кримінальних проваджень, для якості проведення слідчих дій і нарешті для надання доказової інформації для прийняття законного рішення та проведення всебічного, повного і неупередженого дослідження всіх обставин кримінального провадження.

**Виклад основного матеріалу.** Проблеми, що виникають під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, є нагальними та стоять перед правоохоронними органами нашої держави і потребують їх вирішення. Ефективність боротьби зі злочинністю значною мірою залежить від згуртованості співробітників правоохоронних органів та зближення різних напрямів їх функціонування. У першу чергу, це стосується оперативних підрозділів ОВС та органів досудового розслідування. Адже проблеми взаємодії оперативно-розшукових та слідчих підрозділів є однією з причин недостатнього виявлення, розкриття та розслідування злочинів. Також існує багато проблемних питань, пов'язаних із взаємодією слідчих та працівників оперативних підрозділів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Отже, розробка концепції та алгоритму взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами під час

проведення негласних слідчих (розшукових) дій є актуальною та своєчасною, яка передбачає науково-теоретичне та практичне переосмислення проблем, що виникають під час співпраці слідчого та працівника оперативного підрозділу. Будь-яка діяльність, що виконується групою осіб або колективом, потребує вирішення питань про належну організацію процесу взаємодії між членами групи або колективу.

Правову основу взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ становлять Конституція України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси (далі – КК та КПК) України, Закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, рішення Конституційного Суду України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України і нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України з питань організації взаємодії між органами та підрозділами внутрішніх справ при попередженні, виявленні й розслідуванні кримінальних правопорушень.

Основна частина наукових досліджень з питань взаємодії органів внутрішніх справ у сфері боротьби зі злочинністю проводилася до набрання чинності нової редакції Кримінального процесуального кодексу України, прийнятого Верховною Радою 13 квітня 2012 року Закон № 4651-VI. З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України суспільство отримало новий термін – негласні слідчі (розшукові) дії, який визначається у ч. 1 ст. 246 КПК України і трактується як «різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом» [2]. Згідно діючого законодавства, а саме: ч. 6 ст. 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії (далі НСРД) має право проводити слідчий, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України. Проте законодавцем, не досконало розроблена тактика та методика взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Незважаючи на наявні рекомендації, вироблені наукою і невеликою практикою, все ще відзначається відомча роз'єднаність, неузгодженість дій слідчого і оперативних працівників [2].

Таким чином, в умовах діючого процесуального закону України відкриті монографії та дисертаційні дослідження з питань організації взаємодії слідчого органу досудового розслідування та оперативного співробітника ОВС під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, наявні в недостатній кількості, що зумовило необхідність проведення даного дослідження, яке, в свою чергу, покликано заповнити ряд позначених прога-

лин. Тобто, виникла необхідність удосконалення законодавчого та відомчого нормативного регулювання взаємодії органів досудового розслідування та оперативних підрозділів ОВС, що створюють умови для вироблення нових форм і напрямків у вирішенні завдань протидії злочинності, за допомогою проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Все це вимагає підвищення рівня координації та узгодженості зусиль всіх правоохоронних органів. Однак в практичній діяльності вони нерідко діють роз'єднано, відгороджуючись «відомчими» бар'єрами і розрізняються в процесуальному положенні. Необхідно визнати, що співробітники низки оперативних підрозділів та органів досудового розслідування психологічно не готові до спільної діяльності і не бачать необхідності в організації взаємодії між ними при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій. В якості одного з факторів, що зумовлює такий стан можна назвати недостатню професійну підготовку слідчого і співробітників оперативних підрозділів, необхідну для організації такої взаємодії, чому в чималому ступені сприяє відсутність обґрунтованих наукових рекомендацій.

Спільна діяльність слідчого та оперативника по розкриттю та розслідуванню злочинів найчастіше містить певні психологічні протиріччя. Так, для слідчого метою співпраці є всебічне і якісне розслідування кримінального правопорушення і своєчасне направлення кримінального провадження до суду. Оперативний працівник ОВС в цьому випадку переслідує більш вузьку і близьку йому мету – встановлення особи злочинця.

Оперативно-розшукова робота передбачає виконання службових обов'язків у напружених, екстремальних умовах, які можна віднести до «критичних» видів діяльності, що призводить до виникнення стану психологічної напруженості та негативно впливає на ефективність процесу взаємодії. Іноді розбіжність особистісних якостей та інтересів при взаємодії слідчого і оперативного працівника може стати причиною конфлікту між ними.

Найчастіше в практичній діяльності слідчий не знає оперативно-розшукового законодавства, не знає нюансів проведення оперативно-розшукової діяльності та оперативно-розшукових заходів, фіксації та використання їх результатів. У зв'язку з цим оперативному співробітнику важко переконати слідчого, що потрібно провести ту чи іншу негласну (слідчу) розшукову дію під час розслідування кримінального правопорушення по кримінальному провадженню. Разом з тим, в сучасному суспільстві з прийняттям нового Кримінального процесуального законодавства України, слідчий не може обійтися без оперативно-розшукової діяльності, оскільки вона є одним із діючих інструментів для попередження та розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів.

Слідчий, здійснюючи розслідування у кримінальному провадженні, відповідно до норм Кримінального процесуального кодексу України є головною фігурою, офіційним лідером як у розслідуванні, так і в організації взаємодії з оперативними підрозділами. Саме його закон наділяє правом давати доручення, обов'язкові для виконання оперативними підрозділами ОВС, давати вказівки про проведення негласних слідчих (розшукових) дій і вимагати від них сприяння при проведенні окремих слідчих дій. Слідчий визначає саму потребу у взаємодії, цілі та напрямки розслідування злочину. У багатьох ситуаціях він є не тільки офіційним, але і фактичним лідером. Оперативні співробітники сприяють слідчому у вирішенні проміжних завдань і досягненню кінцевої мети розслідування конкретних кримінальних проваджень. Одним з видів взаємодії є психологічний контакт між слідчим і оперативником. Слідчий не сприймаєть-

ся оперативником як посадова особа в підпорядкуванні, якої повинен перебувати працівник оперативного підрозділу.

Взаємодія є однією з функцій управлінської діяльності, вона забезпечує поділ праці і узгодженість дій, дозволяє економити сили, кошти, час. За допомогою взаємодії реалізуються завдання, які неможливо вирішити розрізненими, роз'єднаними діями.

Організація взаємодії між оперативно-розшуковими органами і слідчим неможлива без інформаційного забезпечення. Взаємодіючи, сторони збирають, накопичують, зберігають, аналізують інформацію, що надходить, яка згодом реалізується через прийняття важливих управлінських рішень у конкретних кримінальних провадженнях. Взаємодіючи між собою, оперативний підрозділ і органи досудового розслідування повинні відстежувати обстановку, намагатися передбачити її зміну, визначати і прогнозувати динаміку зростання і спаду злочинних проявів.

Крім того, взаємодія між оперативно-розшуковими органами і органами досудового розслідування неможлива без належного керівництва. За допомогою керівництва уточнюються цілі і завдання взаємодії, конкретизуються прийоми і методи, відпрацьовуються тактика і стратегія, підвищується ефективність, досягається кінцевий результат. Велике значення в процесі взаємодії оперативно-розшукових органів та слідчого відводиться контролю. Контроль дозволяє своєчасно виявити можливі недоліки та упущення в процесі взаємодії, конкретизувати раніше прийняте рішення, оцінити проміжний і кінцевий результат діяльності.

Слідчий є керівником і організатором у розслідуванні злочину, який не в змозі виконати свої завдання тільки з використанням можливостей, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України. Йому об'єктивно доводиться звертатися за допомогою до інших органів, які в силу своїх повноважень надають слідчому сприяння у розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень або виступають в якості самостійних суб'єктів пізнання події злочину, координуючих свої дії зі слідчим.

Потреба в організації взаємодії з цими органами обумовлена потребами практичної діяльності боротьби зі злочинністю. Таку взаємодію можна визначити як узгоджену або спільну діяльність за місцем, часом, способом та іншими умовам, яка забезпечує оптимальне поєднання їх повноважень, притаманних їм специфічних засобів і методів роботи при розслідуванні кримінальних проваджень.

Такі проблеми, як психологічне протиріччя між слідчим та працівником оперативного підрозділу ОВС, неосвіченість слідчого в аспектах оперативно-розшукової діяльності, покращення матеріально-технічного забезпечення органів досудового розслідування та оперативних підрозділів ОВС, удосконалення управлінської, організаторської та контролюючої діяльності потребують негайного вирішення з метою підвищення ефективності взаємодії між співробітниками ОВС та підвищення коефіцієнту розкриття кримінальних правопорушень. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів органів внутрішніх справ знаходиться на низькому рівні. Адже саме взаємодія дозволяє істотно збільшити ефективність роботи, не змінюючи структуру і склад служб. Очевидно, якщо апарати МВС перестануть являти собою окремі служби, а стануть єдиною системою, об'єднаною єдиними цілями і завданнями, єдиними заходами і планами, ефективність роботи зросте в кілька разів.

**Висновки.** Підводячи підсумки вищесказаного, слід зазначити, що проблема взаємодії в ОВС, а зокрема взаємодії орга-

нів досудового розслідування і оперативних підрозділів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, вимагають подальшого дослідження з впровадженням передового наукового досвіду в практичну діяльність ОВС України.

#### *Література:*

1. Кількісно-якісні показники злочинності в Україні, згідно даних статистичної звітності МВС України за 2012–2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir\\_id=111480&libid=100820&c=edit&c=fo](http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=111480&libid=100820&c=edit&c=fo).
2. Кримінальний кодекс України. Кримінальний процесуальний кодекс України / За ред. О. Г. Пушенко, О. О. Поворозник. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – С. 327-328.
3. Балашов А. Н. Взаимодействие следователей и органов дознания при расследовании преступлений / А. Н. Балашов. – М.: Юрид. лит., 1979. – 112 с.
4. Быков В. М. Психологические аспекты взаимодействия следователя и органа дознания: [лекция.] / В. М. Быков. – Омск: Омская высшая школа милиции МВД СССР, 1976. – 43 с.
5. Герасимов И. Ф. Некоторые проблемы раскрытия преступлений / И. Ф. Герасимов. – Свердловск, 1975.
6. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка / В. Даль. – Т. 2. – М.: Русский язык, 1981. – 481 с.
7. Жогин Н. В. Предварительное следствие в советском уголовном процессе / Н. В. Жогин, Ф. Н. Фаткуллин. – М.: Юрид. лит., 1965.
8. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 14 жовтня 2014 року. – № 1698-VII.
9. Якубович Н. А. Взаимодействие следователя и работников органов дознания при расследовании преступлений и розыске преступников / Н. А. Якубович, Н. В. Жогин. – М., 1971.

**Дуброва Р. В. Проблемные вопросы взаимодействия следователей и работников оперативных подразделений ОВД Украины во время проведения негласных следственных (розыскных) действий**

**Аннотация.** Статья посвящена таким проблемам взаимодействия следователей и работников оперативных подразделений ОВД, как психологическое противоречие, необразованность следователя в аспектах оперативно-розыскной деятельности, совершенствование управленческой, организаторской и контролирующей деятельности.

**Ключевые слова:** взаимодействие, следователь, оперативно-розыскная деятельность, негласные следственные (розыскные) действия, расследование преступлений, законодательство Украины.

**Dubrova R. Problematic issues of the interaction between investigators and operational unit officers of bodies of internal affairs of Ukraine during undercover investigation (search) actions**

**Summary.** The article focuses on the following problems of the interaction between investigators and operational unit officers of bodies of internal affairs: a psychological conflict, investigator's ignorance in the aspects of operational and investigative activities, the improvement of managerial, organizational and supervisory activities.

**Key words:** interaction, investigator, operative-search activity, undercover investigation (search) actions, crime investigation, legislation of Ukraine.